

УДК 316.4

Балакірева О.М., канд. соціол. наук, завідувач відділу моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”, голова правління ГО “Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка” та ГО “Центр “Соціальний моніторинг”, вул. Панаса Мирного, 26, Київ, 01011, Україна, e-mail: bon.smc@gmail.com,

Дмитрук Д.А., канд. соціол. наук, науковий співробітник відділу моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”, директор ГО “Центр “Соціальний моніторинг”, вул. Панаса Мирного, 26, Київ, 01011, Україна, e-mail: dmitruk_d@ukr.net

СУСПІЛЬНІ НАСТРОЇ ТА ОЧІКУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ НАВЕСНІ 2018 Р.¹

На основі даних загальнонаціонального опитування показано перелік питань, які є актуальними для різних соціально-демографічних груп українців, рейтинг проблем, які, на думку населення, створюють загрози для держави, сприйняття ініціативи щодо створення помісної Української автокефальної православної церкви, очікування щодо можливих законодавчих ініціатив.

Ключові слова: суспільні настрої, рейтинг соціально-економічних проблем, ставлення до створення помісної Української автокефальної православної церкви, громадська думка щодо законодавчих ініціатив.

Balakireva O.M., PhD. (Sociology), head of department for monitoring-based research of social and economic transformations, Institute for Economics and Forecasting, Ukrainian National Academy of Sciences, head of the board, Ukrainian Institute for Social Research after Oleksandr Yaremenko, Center “Social Monitoring”, 26, Panasa Myrnoho Str., Kyiv, 01011, e-mail: bon.smc@gmail.com,

Dmytruk D.A., PhD. (Sociology), scientific fellow, department for monitoring-based research of social and economic transformations, Institute for Economics and Forecasting, Ukrainian National Academy of Sciences, director, Center “Social Monitoring”, 26, Panasa Myrnoho Str., Kyiv, 01011, e-mail: dmitruk_d@ukr.net

THE PUBLIC ATTITUDES AND EXPECTATIONS OF THE UKRAINIAN POPULATION IN THE SPRING OF 2018

Based on the data of the national survey, paper reveals a list of issues that are relevant for various socio-demographic groups of Ukrainians; suggests rating of the problems that, according to popular

¹ За результатами моніторингового опитування населення України, що проводяться ГО “Центр “Соціальний моніторинг” та ГО “Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка” спільно з відділом моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”. Вибіркова сукупність кожного опитування моніторингу становить не менше ніж 2000 респондентів, є репрезентативною за основними соціально-демографічними показниками стосовно дорослого населення України. Стандартні відхилення при достовірних 95% і співвідношенні змінних від 0,1 : 0,9 до 0,5 : 0,5 становлять 1,31–2,18%. Метод отримання інформації: індивідуальне інтерв'ю за місцем проживання респондента “віч-на-віч”. Останнє опитування, за даними якого підготовлено цю статтю, проведено з 15 по 22 травня 2018 р. в 24-х областях України та м. Києві. Всього опитано 2200 респондентів. Рівень досяжності респондентів – 62%.

opinion, create a threat to the state; shows perceptions of the initiative to establish a local Ukrainian Autocephalous Orthodox Church; and demonstrates expectations of possible legislative initiatives.

Keywords: public opinion, rating of socio-economic issues, attitudes towards the establishment of a local Ukrainian Autocephalous Orthodox Church, public opinion on legislative initiatives.

Питаннями, що сьогодні турбують українців найбільше, є матеріальне становище родини (54,3%), війна на Сході країни (38,1%), зростання цін на товари масового споживання (37,9%), тарифи на комунальні послуги (36,2%), власний стан здоров'я або стан здоров'я близьких (33,7%) (рис. 1). Порівнюючи з опитуванням у червні 2017 р., топ-5 проблем не зазнали змін, лише дещо знизилась частка тих, хто зазначив, що його турбує матеріальне становище родини (з 62,2%).

Рис. 1. Рейтинг питань, які найбільше турбують у нинішніх життєвих умовах, %

Матеріальне становище найбільше турбує некваліфікованих робітників (64,1%), представників вікової групи 40–49 років і мешканців Центральної України (59,9%). Війна на Сході України найбільше турбує респондентів з Донбасу (52,7%), Сходу (49,3%). У Києві зазначили про важливість цієї проблеми тільки 18,4% опитаних. Зростання цін на товари масового споживання сильніше хвилює мешканців Заходу України (43,4%). Водночас до цієї проблеми менш чутливі підприємці та фахівці з вищою освітою. Найчутливішими до проблеми тарифів на комунальні послуги є пенсіонери

(47,6%) і представники старшої вікової групи (43,3%). Жінки є більш чутливими до питання здоров'я близьких, ніж чоловіки – відповідно, 37,6% проти 28,9%. Проблема власного здоров'я та здоров'я близьких є важливою для непрацюючих пенсіонерів (53,8%). Перспективи працевлаштування та кар'єри серйозно хвилюють учнів і студентів (49,6%) та молодь у цілому (36,5%). Погіршення криміногенної ситуації відносно частіше турбує киян (7,4%) та респондентів з Півночі України (7,3%) (табл. 1).

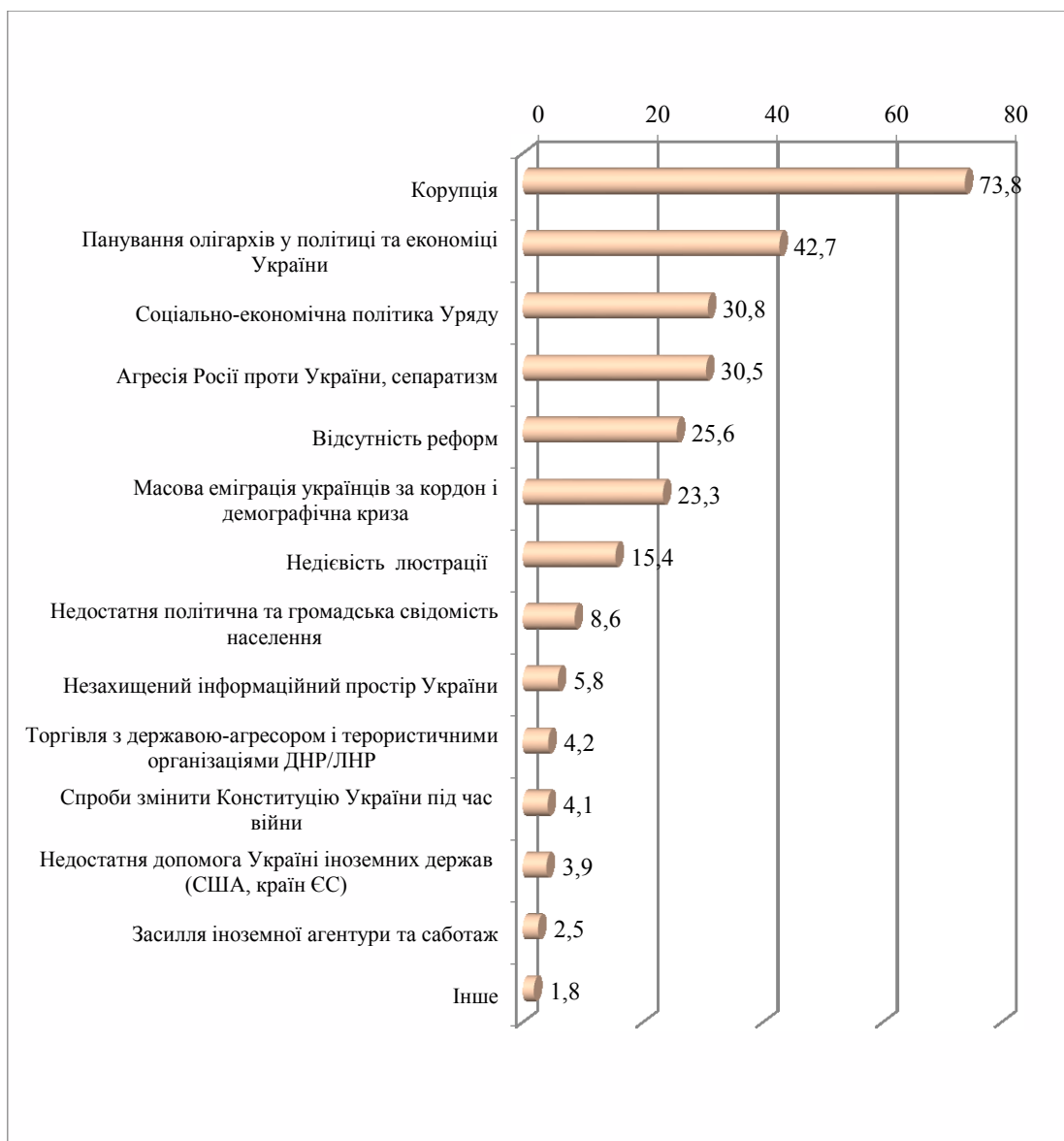
Таблиця 1

Основні питання, що турбують респондентів у нинішніх життєвих умовах, за регіоном проживання, віком та статтю, %

Найбільше турбує	Серед усіх	Регіон							Вік					Стать	
		Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	м. Київ	18-29	30-39	40-49	50-59	60+	чоловіча	жіноча
Матеріальне становище моєї родини	54,3	54,9	59,9	48,4	49,0	50,4	60,3	58,3	52,5	57,0	61,1	58,0	46,4	53,1	55,3
Війна на Сході України	38,1	38,8	32,9	38,0	49,3	52,7	28,7	18,4	39,8	39,8	34,4	38,0	38,0	39,3	37,1
Зростання цін на товари масового споживання	37,9	43,4	32,4	34,3	42,7	33,8	34,6	35,6	33,0	33,0	39,8	40,1	42,2	35,4	40,0
Тарифи на комунальні послуги	36,2	34,7	39,2	41,9	36,0	39,7	33,9	25,2	29,3	36,2	32,4	37,2	43,3	32,8	39,1
Власний стан здоров'я або близьких	33,7	34,1	30,4	38,5	32,0	28,5	37,5	34,4	21,9	22,1	30,2	35,3	51,9	28,9	37,6
Майбутнє моїх дітей	25,4	24,3	28,6	25,7	24,7	25,0	20,6	31,3	15,1	29,7	32,2	28,5	23,4	23,5	27,1
Зростання рівня безробіття, загроза втратити роботу	19,0	23,4	17,0	9,9	19,2	16,0	23,1	22,1	25,6	23,7	18,4	16,4	12,9	21,5	16,9
Моя кар'єра, перспективи на роботі	17,6	16,2	16,9	13,8	17,0	9,9	23,0	31,3	36,5	24,7	17,3	9,5	4,4	21,7	14,3
Політична ситуація в країні та майбутнє України	14,9	13,3	14,2	16,8	14,4	15,9	14,0	20,2	13,5	14,8	15,8	15,8	15,0	15,8	14,2
Свавілля чиновників і правоохоронних органів	7,7	6,4	7,9	8,5	6,7	8,0	4,7	17,2	10,7	8,9	7,0	8,0	4,9	10,5	5,4
Погіршення криміногенної ситуації	3,9	1,9	3,3	7,3	4,6	2,7	2,2	7,4	4,9	4,3	3,7	4,3	2,7	4,7	3,3
Інше	0,9	0,0	0,7	0,0	2,1	0,7	1,6	1,8	1,6	0,2	1,5	0,0	1,1	1,0	0,9

Примітка: респонденти мали можливість обрати до трьох варіантів відповіді.

Топ-список проблем, які, на думку населення, загрожують державі, залишається досить стабільним. Як і раніше, центральною проблемою три чверті респондентів називають корупцію (73,8%), панування в політиці олігархів (42,7%), агресію Росії (30,5%) та відсутність реформ (25,6%) (рис. 2).

Рис. 2. Рейтинг проблем, що найбільше загрожують державі, %

Корупція бачиться загрозою для держави гостріше на Заході України (84,6%), натомість в Києві респонденти надають їй найменшу увагу (55,2%), хоча навіть тут вона залишається загрозою № 1. Панування олігархів сильніше сприймається, як загроза, на Донбасі (59%), Півдні (54,7%) та в Центральній Україні (49,5%). Соціально-економічну політику Уряду, як загрозу, найчастіше називали респонденти зі Сходу країни (41,4%). Агресію Росії проти України, як загрозу, для держави частіше згадува-

ли опитані із Заходу (42,6%) та Центру країни (36,1%). Загрозу масової еміграції переважно називали мешканці Центральної України (31,7%), а кияни більше за інших звертали увагу на проблеми недостатньої громадської та політичної свідомості населення, інформаційних загроз, торгівлі з так званими “ДНР/ЛНР”, недостатньої допомоги Україні з боку країн Заходу, засилля іноземної агентури та саботажу (табл. 2).

Порівняно з опитуванням у червні 2017 р. варто зазначити деяке зниження значення російської агресії (з 35,3% до 30,5%) та істотне підвищення уваги до еміграції та демографічної кризи (з 14,8% до 23,3%).

Таблиця 2

Основні проблеми, що загрожують державі, на думку респондентів, за регіоном проживання, %

	Серед усіх	Регіон						
		Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	м. Київ
Корупція	73,8	84,6	68,1	68,7	76,4	80,2	70,5	55,2
Панування олігархів у політиці та економіці України	42,7	35,2	49,5	41,6	40,2	59,0	54,7	24,5
Соціально-економічна політика Уряду	30,8	24,1	30,4	29,4	41,4	22,6	28,0	38,0
Агресія Росії проти України, сепаратизм	30,5	42,6	36,1	35,5	22,1	22,4	17,7	22,1
Відсутність реформ	25,6	33,9	19,7	19,8	29,4	12,5	23,5	29,4
Масова еміграція українців за кордон і демографічна криза	23,3	19,4	31,7	26,5	22,4	20,4	22,4	16,6
Недієвість люстрації	15,4	14,9	13,7	18,5	18,1	8,0	17,3	12,3
Недостатня політична та громадська свідомість населення	8,6	6,2	8,6	10,0	8,5	3,9	4,5	25,2
Незахищений інформаційний простір України	5,8	5,9	4,0	6,3	2,7	4,6	6,8	17,2
Торгівля з державою-агресором і терор. організаціями “ДНР/ЛНР”	4,2	4,9	4,8	3,0	2,3	4,6	1,6	11,7
Спроби змінити Конституцію України під час війни (“особливий статус Донбасу”)	4,1	2,4	5,9	4,1	5,0	7,2	3,0	1,8
Недостатня допомога Україні іноземних держав (США, країн ЄС)	3,9	3,6	1,2	6,6	4,1	1,3	2,9	9,8
Засилля іноземної агентури та саботаж	2,5	2,2	1,1	3,4	2,1	1,3	0,8	9,8
Інше	1,8	0,5	1,0	3,8	3,4	2,6	0,5	0,6

Примітка: сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки респонденти мали можливість обрати до трьох варіантів відповіді.

Ключовими соціально-економічними діями Уряду, що найбільше непокоять респондентів, сьогодні є зростання комунальних тарифів (70,7%, у червні 2017 р. – 77,7%), знецінення гривні та зростання цін на товари масового споживання (56,1%, у червні 2017 р. – 63,5%). Перша проблема найбільше хвилює мешканців Західної України (77,8%), найменше – фахівців-киян (54,6%). Знецінення гривні та загальне

зростання цін більше непокоїть небагатих респондентів, але таких, що не перебувають за межею абсолютної бідності (60%). Третю сходинку серед соціально-економічних дій Уряду, які викликають занепокоєння українців, займає пенсійна реформа (34,3%), яка зі зрозумілих причин більше турбує респондентів пенсійного та передпенсійного віку (відповідно, 42,3% та 42,6%), а також тих, хто перебуває за межею абсолютної бідності (44,4%). На четверту позицію вийшла проблема нібито неефективності медичної реформи (29,3%). Найбільше занепокоєння медичною реформою спостерігається в східних областях (37%) та у віковій групі 60+ (33,7%). Топ-5 проблем замикає проблема обмеження пільг, яка турбує майже кожного п'ятого опитаного (18,2%) і особливо – представників старшої вікової групи (27%) (рис. 3, табл. 3).

Рис. 3. Рейтинг соціально-економічних дій влади та наслідків, що турбують найбільше, %

Таблиця 3

Основні соціально-економічні дії Уряду, що турбують респондентів, за регіоном проживання, віком та фінансовим становищем, %

	Серед усіх	Регіон							Вік				
		Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	м. Київ	18-29	30-39	40-49	50-59	60+
Зростання комунальних тарифів	70,7	77,8	74,8	64,1	67,9	74,3	71,6	54,6	67,0	72,4	68,4	71,1	73,7
Знецінення гривні та зростання цін на товари	56,1	56,9	50,0	48,2	64,8	47,1	60,2	59,5	57,3	61,0	56,2	56,2	51,5
Пенсійна реформа (підвищення пенсійного віку, збільшення страхового стажу, зменшення пенсій працюючим пенсіонерам)	34,3	34,4	36,3	40,5	30,2	34,5	35,4	27,0	21,4	25,6	37,1	42,6	42,3
Неефективна медична реформа	29,3	24,6	34,1	27,8	37,0	26,4	25,9	22,1	25,6	27,6	28,0	29,8	33,7
Обмеження пільг (проїзд учнів, пенсіонерів, оздоровлення та придбання ліків соціально вразливим верствам населення)	18,2	20,2	15,1	24,7	16,5	11,9	15,1	23,3	15,4	14,5	10,9	19,5	27,0
Ініціативи продажу земель сільськогосподарського призначення	14,1	11,0	15,9	13,9	14,9	9,2	19,7	13,5	11,9	14,8	17,3	13,8	13,3
Ініціативи розпродажу стратегічних державних підприємств	13,1	10,8	10,2	15,0	11,0	11,8	19,8	20,2	11,7	14,5	15,7	14,5	10,5
Податковий тиск на малий і середній бізнес	9,7	9,5	7,7	8,1	8,6	17,2	6,4	19,6	12,1	15,0	10,5	8,9	4,3
Рефінансування банків олігархів з державного бюджету	6,8	7,9	6,0	7,0	5,3	6,0	4,7	12,3	9,3	7,1	9,7	4,6	4,1
Прийняття нового трудового кодексу	6,0	3,6	7,7	9,0	5,8	9,3	1,1	9,2	8,2	9,4	6,4	4,1	2,8
Невдала міжнародна, зовнішня політика	6,0	3,9	4,1	8,4	11,2	2,6	1,1	9,2	9,5	4,7	6,8	5,6	4,1
Спрощення виводу капіталів у офшорні зони	5,5	4,5	2,3	3,1	5,4	9,9	8,6	11,0	7,3	7,3	3,8	4,9	4,3
Територіально-адміністративна реформа (децентралізація)	3,3	4,2	5,1	4,0	1,3	0,7	1,9	5,5	4,4	2,9	3,6	3,6	2,4
Інше	0,6	0,4	0,2	0,0	1,5	0,7	0,0	1,2	0,3	0,8	0,9	0,5	0,5

Примітка: сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки респонденти мали можливість обрати до трьох варіантів відповіді.

Ставлення до ініціативи зі створення помісної Української автокефальної православної церкви. Відносять себе до Української православної церкви Київського патріархату 29,3% опитаних. Статистично більшою часткою вірних цієї конфесії є в Центральній (36,9%) і Західній Україні (34,6%), а також серед домогосподарок (37,1%). Вважають себе православними, але заявляють, що для них належність до конкретного патріархату є непринциповою, 21,5% респондентів. Особливо часто така по-

зиція зустрічається на Сході України (39,3%), і очевидно, що де-факто ці респонденти, скоріше, відвідують Українську православну церкву Московського патріархату. До Української православної церкви Московського патріархату безпосередньо належать 18,1% опитаних. Особливо відкрито належність до цієї конфесії визнається в південних областях (27,2%) та серед пенсіонерів. Однаково близькі і Українська православна церква Київського патріархату, і Українська православна церква Московського патріархату 6,1% опитаним. Така позиція більше поширена серед учнів і студентів (11,5%). Належність до Української автокефальної православної церкви є досить маргінальною – близько 1,4%. Кожен п'ятий респондент (19%) заявив, що не вважає себе належним до жодного з патріархатів православної церкви. Оскільки найбільша частка таких відповідей спостерігалась у західних областях України (38,2%), очевидно, що такими респондентами є, насамперед, греко-католики та католики (табл. 4).

Таблиця 4

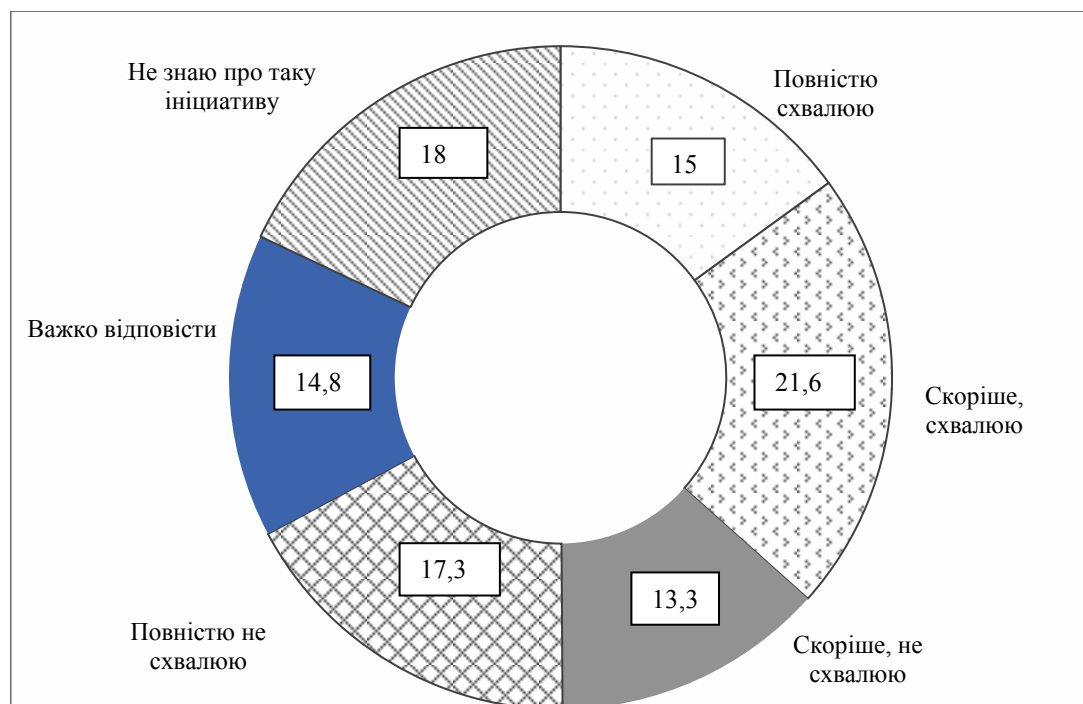
**Розподіл відповідей на запитання:
“До якої саме православної Церкви Ви себе відносите, яка з них Вам є ближчою?”, за регіоном проживання та соціальним статусом, %**

	Серед усіх	Регіон						
		Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	м. Київ
Українська православна церква КП	29,3	34,6	36,9	28,5	18,8	12,6	31,5	37,4
Православ'я, патріархати не мають значення	21,5	5,8	22,2	26,6	39,3	27,2	11,8	20,2
Не належу до православної Церкви/православ'я	19,0	38,2	9,7	8,2	12,6	23,1	20,8	11,0
Українська православна церква МП	18,1	13,4	18,5	19,5	16,4	22,5	27,2	16,0
Православ'я, обидва патріархати мені близькі	6,1	1,7	7,3	8,1	7,3	10,0	5,0	8,0
Українська автокефальна православна церква	1,4	2,8	3,0	1,0	0,0	0,0	0,6	0,0
Відмова від відповіді	4,7	3,5	2,4	8,1	5,6	4,7	3,0	7,4

За результатами опитування, президентська ініціатива щодо створення помісної Української автокефальної православної церкви знайшла в суспільстві хоча й не абсолютне, але схвалення (рис. 4).

Про підтримку такої ініціативи заявили 36,7% опитаних. У Західній Україні підтримка цієї ідеї абсолютно переважає (53,7%). Особливе схвалення така ініціатива знайшла серед прихильників Української православної церкви Київського патріархату (64,8%), а також греко-католиків (48,6%). Натомість цю ідею статистично значуще менше схвалюють протестанти (10,8%), віруючі Української православної церкви Московського патріархату (23,1%) та ті, які вважають себе православними без віднесення до конкретного патріархату (30,7%). Відповідно, головні противники такої ідеї – ті, хто асоціює себе з Московським патріархатом (55,8%). Серед загалу опитаних президентську ініціативу не схвалюють 30,7%. Опозиція до ініціативи помітніше виражена в областях Півдня (46,6%), сільській місцевості (37%) та в старшій віковій групі (36,1%).

**Рис. 4. Розподіл відповідей на запитання:
“Як Ви ставитеся до ініціативи
Президента України Петра Порошенка, спрямованої Вселенському
(Константинопольському) Патріарху Варфоломію з проханням надати
Українській церкві автокефалію (незалежність)
та сприяти об’єднавчому процесу?”, серед всіх опитаних, %**

Кожен сьомий опитаний (14,7%) вагався зі своїм ставленням до ініціативи Президента. Таке ставлення відносно частіше було характерне для нерелігійних (21%), в Києві (28,8%) та на Донбасі (25,3%). Майже кожен п’ятий дорослий (18%) не чув про цю ініціативу. Найменш поінформованими виявились нерелігійні респонденти (43,2%), мешканці Сходу (33,2%), Донбасу (24,6%) та Києва (25,2%) (табл. 5).

У цілому суспільство не відчуває гострої потреби створення об’єднаної помісної автокефальної православної церкви. Якби ініціатива Президента України не була висунута, суспільство підтримувало би статус-кво. Так, кожен третій опитаний (33,5%) повідомив, що найоптимальнішим варіантом об’єднання православних церков вважає існуючу ситуацію. Найбільшими виразниками таких поглядів є віруючі Української православної церкви Московського патріархату (60,6%) та мешканці Півдня країни (43,5%). Принаймні кожному п’ятому українцю (22,3%) байдуже, чи відбудеться створення об’єднаної православної церкви. Така відповідь переважає серед нерелігійних (55,4%), а також більш поширена на Сході (34,6%) та в Києві (32,5%). Серед тих, хто

виступає за об'єднання, більшою є частка тих, хто виборює за початок “з чистого листа” (що існуючі православні церкви мають влитись у новостворену). Серед опитаних таку позицію вважають найприйнятнішою 22,3%. Більша підтримка такої позиції зустрічається серед прихильників Української православної церкви Київського патріархату (36,7%) та в Західній Україні (25,2%). Варіант об'єднання навколо існуючих Української православної церкви Київського патріархату та Української афтокефальної православної церкви підтримує 15,2% опитаних. Цікаво, що найбільшими прихильниками такої позиції є греко-католики (31,2%), і як і попередній варіант, така позиція частіше зустрічається серед віруючих Української православної церкви Київського патріархату та в західних областях (табл. 6).

Таблиця 5

**Розподіл відповідей на запитання:
“Як Ви ставитеся до ініціативи Президента України
Петра Порошенка, спрямованої Вселенському (Константинопольському)
Патріарху Варфоломію з проханням надати
Українській церкві автокефалію
(незалежність) та сприяти об'єднувчому процесу”,
за регіоном проживання, типом поселення та віросповіданням, %**

	Серед усіх	Регіон							Тип поселення			Вік					Віросповідання							
		Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	м. Київ	обласний центр	місто	село	18–29	30–39	40–49	50–59	60+	нерелігійний	православ'я (патріархат не розрізняю/неважливо)	УПЦ МП	УПЦ КП	католицизм	греко-католицизм	протестантизм	інше
Схвалюю	36,7	53,7	41,8	41,5	26,8	26,4	23,8	20,2	36,2	35,1	38,8	38,0	34,9	35,3	40,1	35,5	17,4	30,7	23,1	64,8	44,3	48,6	10,8	37,6
Не схвалюю	30,7	28,5	30,4	29,2	29,2	23,7	46,6	25,8	28,7	26,6	37,0	24,1	28,2	33,3	29,9	36,1	18,4	31,4	55,8	17,7	15,8	33,0	60,2	20,2
Важко відповісти	14,7	11,8	13,4	16,9	10,9	25,3	11,2	28,8	15,8	17,0	11,1	17,2	15,2	13,0	14,7	13,6	21,0	15,7	9,8	11,7	23,5	13,4	15,7	24,1
Не знаю про таку ініціативу	18,0	6,0	14,4	12,4	33,2	24,6	18,3	25,2	19,3	21,3	13,1	20,7	21,8	18,4	15,2	14,9	43,2	22,2	11,3	5,8	16,4	5,0	13,2	18,1

Таблиця 6

Розподіл відповідей на запитання: “Який з наведених варіантів об’єднання православних церков в Україні Ви вважаєте найприйнятнішим?”, за регіоном проживання та віросповіданням, %

	Серед усіх	Регіон							Віросповідання							
		Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	м. Київ	нерелігійний	православ'я (патріархат не розрізняю/неважливо)	УПЦ МП	УПЦ КП	католицизм	греко-католицизм	протестантизм	інше
Все має залишитися так, як є, віруючі вже визначилися з тим, до якої Церкви вони належать. Об’єднання не потрібне	33,5	24,1	38,0	34,3	34,0	32,3	43,5	34,4	20,4	35,4	60,6	22,4	18,9	26,8	46,4	20,6
Всі православні церкви в Україні повинні об’єднатися та отримати автокефалію (незалежність), як єдина помісна Церква України	21,4	25,2	24,8	26,3	18,8	18,6	13,9	14,7	9,4	21,9	18,0	36,7	7,5	12,8	5,2	13,3
Православні України мають згуртуватися навколо УПЦ КП та УАПЦ	15,2	27,3	16,5	10,7	8,3	13,2	12,7	6,7	5,6	10,5	7,6	27,8	22,5	31,2	9,0	18,3
Мені байдуже	22,3	13,7	18,3	18,4	34,6	21,3	22,7	32,5	55,4	24,9	8,8	8,4	28,4	16,7	30,8	29,1
Ваша відповідь	1,4	1,6	0,8	0,3	1,6	4,6	0,8	1,2	0,7	1,1	1,0	1,1	4,6	1,3	6,7	12,3
Важко відповісти	6,2	8,0	1,5	9,9	2,7	10,1	6,5	10,4	8,4	6,3	4,0	3,7	18,2	11,2	1,9	6,4

Ставлення до об’єднання Української греко-католицької церкви з помісною автокефальною православною церквою ще більш стримане. Таку ідею підтримують тільки 27,5% опитаних, 43,8% – не підтримують, 28,8% – не готові визначитись зі ставленням. Самі греко-католики лояльніше за інших ставляться до можливості такого об’єднання (42,9%). Більша підтримка цієї ідеї тільки серед віруючих Української пра-

вославної церкви Київського патріархату (49,9%). Переважно проти виступають віруючі Української православної церкви Московського патріархату (69,3%), респонденти з південних областей (60,8%) та Донбасу (56,2%) (табл. 7).

Таблиця 7

**Розподіл відповідей на запитання:
“Чи підтримали б Ви об’єднання Української греко-католицької церкви
разом з об’єднанням православних церков України?”,
за регіоном проживання та віросповіданням, %**

	Серед усіх	Регіон							Віросповідання							
		Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	м. Київ	нерелігійний	православ'я (патріархат не розрізняю/неважливо)	УПЦ МП	УПЦ КП	католицизм	греко-католицизм	протестантизм	інше
Підтримую	27,5	48,8	30,5	29,3	18,8	7,2	15,3	12,9	11,9	21,0	16,8	49,9	35,3	42,9	17,6	24,6
Не підтримую	43,8	34,9	43,1	44,9	38,3	56,2	60,8	47,2	36,4	44,8	69,3	30,8	33,1	37,0	58,5	38,7
Важко відповісти	28,8	16,3	26,3	25,8	43,0	36,5	23,9	39,9	51,7	34,2	13,9	19,3	31,6	20,1	23,9	36,7

Очікування та рівень підтримки окремих законодавчих ініціатив. У цілому респонденти позитивно оцінюють запропоновані економічні ініціативи. Найбільш схвальну оцінку здобули ідеї повернення незаконно приватизованих підприємств у державну власність (79,8%), розвиток альтернативної енергетики (77,3%), заборона на приватизацію стратегічних підприємств (76,9%), заборона на продаж землі сільськогосподарського призначення (75%).

Меншою підтримкою респондентів користується ідея скасування податків на українську продукцію (55,5%). Розвиток атомної енергетики підтримують трохи більше половини (52%) опитаних (табл. 8).

Так само схвально оцінюються респондентами і більшість **неекономічних законодавчих ініціатив**. Найбільшою підтримкою користуються ініціативи скасування недоторканності депутатів Парламенту, Президента України та суддівського корпусу. Переважаюча більшість респондентів підтримує право відкликати депутатів, чиновників і суддів різних рівнів (83,9%). Ідея люстрації теж користується значною підтримкою (77,5%). Позитивно також сприймаються ініціативи введення перевірок на поліграфі для державних службовців і кандидатів на виборні посади на предмет причетності до корупційних дій і співпраці з іноземними спецслужбами, запровадження виборності суддів.

Серед ідей, які користуються найменшою підтримкою – ініціатива закріплення права на збройний захист і вільне володіння зброєю (30,2%) та вимога до державних

службовців говорити під час роботи та офіційних виступів українською мовою (60,1%) (табл. 9).

Таблиця 8

Підтримка респондентами окремих економічних ініціатив, %

	Ставлення	Серед усіх	Реґіон							Тип поселення			Вік				
			Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	м. Київ	обласний центр	місто	село	18–29	30–39	40–49	50–59	60+
Запровадження прогресивної шкали оподаткування	+	66,4	61,6	61,1	70,0	68,5	65,4	71,2	74,8	75,1	67,7	56,7	69,4	72,7	71,3	68,7	54,7
	–	5,8	5,6	5,9	4,7	2,4	4,0	11,3	9,8	4,4	5,4	7,4	5,7	6,6	5,7	5,3	5,5
	+/-	27,8	32,9	33,0	25,3	29,1	30,6	17,6	15,3	20,5	26,8	35,8	24,8	20,6	23,0	25,9	39,8
Заборона на приватизацію стратегічних підприємств	+	76,9	66,8	74,7	69,7	86,7	79,3	83,6	87,1	83,4	79,0	68,5	75,1	79,1	79,4	75,8	75,9
	–	5,4	6,7	5,9	8,6	2,9	2,6	6,5	2,5	3,5	4,9	7,7	4,5	5,1	5,5	6,9	5,2
	+/-	17,6	26,5	19,4	21,7	10,4	18,1	10,0	10,4	13,0	16,0	23,8	20,4	15,8	15,1	17,3	18,9
Повернення державі незаконно приватизованих підприємств	+	79,8	73,0	79,5	76,7	86,1	82,7	79,3	88,3	83,7	83,0	72,7	79,6	79,9	80,9	79,0	79,9
	–	4,7	6,2	4,7	7,5	,6	2,6	8,1	3,1	4,0	3,6	6,6	4,4	4,4	4,2	5,8	4,8
	+/-	15,4	20,8	15,7	15,8	13,3	14,7	12,5	8,6	12,3	13,4	20,7	16,0	15,7	15,0	15,2	15,3
Повернення державі капіталів з офшорів і ліквідація схем виведення капіталів з України	+	84,0	78,4	81,6	79,8	88,7	90,6	90,9	84,0	87,9	87,5	76,3	85,0	85,9	85,4	81,0	82,9
	–	3,0	3,8	3,3	3,0	0,5	0,0	5,3	5,5	2,3	1,4	5,4	2,4	1,9	3,6	4,5	2,7
	+/-	13,1	17,8	15,2	17,2	10,9	9,4	3,8	10,4	9,8	11,1	18,3	12,6	12,2	11,0	14,5	14,4
Заборона на торгівлю землею сільськогосподарського призначення	+	75,0	65,9	79,1	72,6	82,5	70,8	77,2	77,3	74,0	80,1	70,1	71,8	74,0	75,9	75,2	77,2
	–	7,9	14,1	5,2	8,1	2,7	7,3	9,9	6,7	7,1	6,2	10,7	7,3	10,3	9,7	6,2	6,7
	+/-	17,1	20,0	15,7	19,3	14,8	21,9	12,8	16,0	18,8	13,8	19,2	20,9	15,7	14,4	18,6	16,1
Скасування податків на україномовну продукцію (книги, аудіо, відео)	+	55,5	63,9	58,0	55,8	52,6	36,4	47,3	61,3	57,3	54,3	55,1	60,8	58,0	56,6	53,1	50,6
	–	11,2	10,1	6,4	14,7	9,3	15,1	16,5	12,3	11,0	11,0	11,5	10,9	11,1	11,9	12,1	10,3
	+/-	33,4	26,0	35,5	29,5	38,1	48,5	36,2	26,4	31,8	34,7	33,3	28,3	30,9	31,5	34,8	39,0
Розвиток атомної енергетики	+	52,0	47,2	42,6	63,4	53,2	32,5	54,5	78,5	55,6	48,3	52,7	54,6	55,5	55,1	50,5	46,4
	–	21,8	23,4	32,2	15,6	14,8	31,6	28,5	3,7	23,0	24,8	17,3	20,6	21,5	20,9	24,7	21,6
	+/-	26,2	29,4	25,2	21,0	32,0	35,9	17,0	17,8	21,4	26,9	29,9	24,8	23,0	24,0	24,8	32,1
Розвиток альтернативної енергетики	+	77,3	70,4	78,2	76,3	84,0	72,7	81,1	78,5	84,8	78,1	69,4	78,5	79,3	79,4	80,2	71,7
	–	4,6	5,2	4,4	3,8	3,0	3,3	8,1	4,3	3,2	2,8	7,9	4,6	5,1	4,0	5,1	4,3
	+/-	18,1	24,3	17,4	19,8	13,0	24,0	10,8	17,2	12,0	19,1	22,7	16,9	15,6	16,6	14,7	24,0

Примітка: “+” – позитвне ставлення, “–” – негативне ставлення, “+/-” – нейтральне ставлення.

Таблиця 9

Підтримка респондентами окремих неекономічних законодавчих ініціатив, %

Ваше ставлення до законодавчих ініціатив	Серед усіх	Регіон							Тип поселення			
		Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	м. Київ	обласний центр	місто	село	
Здійснення реальної люстрації діючої влади	+	77,5	76,0	84,1	78,2	78,7	78,8	63,3	84,0	78,7	81,7	71,7
	-	5,9	3,6	2,8	5,9	3,2	2,6	21,8	4,9	7,6	3,5	6,9
	+/-	16,6	20,4	13,1	16,0	18,0	18,6	14,9	11,0	13,7	14,8	21,4
Надання громадянам права відкликати депутатів, чиновників і суддів	+	83,9	79,5	88,0	79,7	81,2	88,6	95,7	79,1	84,9	88,3	77,9
	-	3,4	6,4	1,2	4,9	1,9	0,0	1,1	8,0	3,2	1,4	5,9
	+/-	12,7	14,1	10,8	15,4	16,9	11,4	3,2	12,9	12,0	10,2	16,2
Скасування депутатської недоторканності	+	87,5	83,7	89,9	81,3	89,6	88,6	95,0	85,9	89,9	90,2	82,1
	-	2,4	3,0	0,9	3,8	1,4	0,7	2,6	5,5	2,8	1,2	3,4
	+/-	10,1	13,3	9,2	14,9	9,0	10,7	2,4	8,6	7,3	8,6	14,5
Скасування суддівської недоторканності	+	83,9	81,8	88,0	75,8	84,5	88,6	86,5	85,3	83,8	89,0	78,3
	-	4,3	3,0	1,7	10,5	1,4	0,7	8,9	6,7	5,9	1,3	6,1
	+/-	11,8	15,1	10,3	13,7	14,1	10,7	4,6	8,0	10,3	9,8	15,6
Скасування президентської недоторканності	+	83,5	79,7	88,3	83,2	84,5	89,3	79,9	82,8	82,7	89,0	78,2
	-	4,8	5,0	2,0	3,3	3,5	0,7	13,7	6,7	7,5	2,1	5,2
	+/-	11,7	15,3	9,8	13,5	12,0	10,0	6,4	10,4	9,7	8,9	16,6
Запровадження перевірки на поліграфі держслужбовців і кандидатів на виборні посади щодо причетності до корупційних дій	+	68,1	66,3	71,7	70,7	67,5	74,1	59,5	71,2	65,5	73,2	65,0
	-	9,2	12,0	7,9	8,5	4,2	8,5	16,2	7,4	8,1	7,4	12,1
	+/-	22,7	21,7	20,4	20,8	28,4	17,4	24,3	21,5	26,4	19,4	22,9
Запровадження перевірки на поліграфі держслужбовців і кандидатів на виборні посади щодо причетності до співпраці з іноземними спецслужбами	+	67,4	66,8	69,6	67,9	65,9	73,4	59,6	74,8	66,3	72,2	63,2
	-	8,7	11,2	8,1	7,7	4,9	8,5	16,5	1,8	7,2	7,1	11,8
	+/-	23,9	22,1	22,3	24,3	29,2	18,1	23,9	23,3	26,4	20,8	25,0
Вимога до держслужбовців говорити українською мовою на роботі та під час публічних виступів	+	60,1	74,1	65,7	65,6	53,1	38,2	38,9	66,9	57,5	59,4	63,4
	-	13,9	6,1	6,8	18,5	16,6	15,2	32,8	7,4	15,0	13,6	13,2
	+/-	26,0	19,8	27,5	15,9	30,2	46,5	28,3	25,8	27,5	27,0	23,4

Ваше ставлення до законодавчих ініціатив	Серед усіх	Регіон								Тип поселення		
		Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	м. Київ	обласний центр	місто	село	
Запровадження виборності суддів	+	70,2	69,8	75,7	68,4	68,5	64,2	63,7	82,8	68,5	74,7	66,8
	-	6,2	6,0	3,1	7,5	4,9	1,3	17,0	1,8	7,3	3,8	7,7
	+/-	23,6	24,2	21,2	24,0	26,6	34,5	19,3	15,3	24,1	21,5	25,5
Закріплення права на збройний захист і вільне володіння зброєю	+	30,2	27,1	32,1	37,1	28,7	15,3	26,3	47,2	32,7	27,4	31,1
	-	53,4	50,2	51,6	46,0	58,1	64,7	65,0	39,3	56,4	57,2	46,3
	+/-	16,4	22,7	16,3	16,9	13,2	20,1	8,7	13,5	10,9	15,4	22,6

Примітка: “+” – позитвнє ставлення, “-” – негативне ставлення, “+/-” – нейтральне ставлення.

Перелік політичних ініціатив, контекстуально пов’язаних з міжнародною політикою та громадянством, є відносно менш популярним. Найпопулярніші ініціативи: визнання Росії державою-агресором і розірвання з нею дипломатичних відносин (56,2%), забезпечення українській мові статусу єдиної державної (54%), прагнення домогтися вступу до ЄС (53,6%), санкції до російського бізнесу (51,7%), позбавлення громадянства за антиукраїнську діяльність і пропаганду (48,8%). Серед найменш популярних ініціатив: запровадження з Росією візового режиму (30,6%) та припинення показу на українському телебаченні російських серіалів (29,5%) (табл. 10).

Таблиця 10

Підтримка респондентами окремих політичних та зовнішньополітичних ініціатив, %

Як Ви сприйматимете	Серед усіх	Регіон								Тип поселення		
		Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	м. Київ	обласний центр	місто	село	
Прагнення вступу України в НАТО	+	43,0	66,8	42,6	42,0	25,5	27,1	23,4	65,6	50,5	33,6	46,5
	-	35,3	11,6	28,1	30,2	58,3	53,0	61,1	14,7	33,1	42,7	29,2
	+/-	21,7	21,6	29,3	27,8	16,2	19,9	15,5	19,6	16,4	23,7	24,4
Прагнення членства України в ЄС	+	53,6	70,8	60,9	51,4	33,9	43,1	40,7	71,8	59,5	46,8	55,7
	-	24,6	7,4	17,3	21,3	44,0	33,1	42,0	12,3	24,8	29,3	19,1
	+/-	21,8	21,8	21,8	27,3	22,1	23,8	17,3	16,0	15,7	23,9	25,1
Ініціювання створення Балто-Чорноморського союзу	+	35,0	46,7	31,2	27,9	24,1	27,2	35,3	57,1	43,8	31,0	31,3
	-	23,4	16,3	19,4	25,4	34,2	24,5	26,7	15,3	18,9	25,7	25,1
	+/-	41,6	37,0	49,4	46,7	41,7	48,3	37,9	27,6	37,3	43,3	43,6
Запровадження візового режиму з Росією	+	30,6	53,0	35,2	24,9	12,5	19,8	17,0	41,7	32,6	26,2	33,5
	-	41,5	20,9	31,7	43,7	60,0	54,5	59,1	33,7	42,8	44,9	36,6
	+/-	27,9	26,1	33,2	31,4	27,5	25,8	24,0	24,5	24,6	28,9	29,9

Як Ви сприйматимете	Серед усіх	Регіон							Тип поселення			
		Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	м. Київ	обласний центр	місто	село	
Позбавлення громадянства за антиукраїнську діяльність і пропаганду	+	48,8	65,1	60,5	48,6	31,5	29,1	35,9	58,3	49,8	47,0	50,0
	-	26,9	13,4	13,2	28,9	44,9	33,8	39,9	20,2	25,8	26,8	28,0
	+/-	24,3	21,5	26,3	22,5	23,7	37,1	24,2	21,5	24,4	26,2	22,0
Припинення показу російських серіалів на українському телебаченні	+	29,5	55,7	27,5	29,9	11,2	11,2	18,5	36,8	29,3	24,8	34,9
	-	42,0	18,9	26,2	39,0	66,1	55,7	67,5	35,6	45,6	43,5	36,8
	+/-	28,5	25,4	46,3	31,1	22,6	33,1	14,0	27,6	25,1	31,7	28,3
Визнання Російської Федерації державо-агресором і розрив дипломатичних відносин	+	56,2	78,7	68,4	61,0	31,7	41,0	45,5	47,9	57,9	48,9	62,7
	-	21,8	5,3	7,9	18,7	39,6	38,5	35,3	25,2	22,5	26,3	16,1
	+/-	22,0	16,0	23,8	20,4	28,6	20,5	19,2	27,0	19,6	24,8	21,2
Припинення діяльності російського бізнесу в Україні, жорсткі санкції до російського капіталу, товарів і послуг	+	51,7	74,1	58,7	56,2	26,9	33,7	44,8	53,4	54,0	45,6	56,4
	-	24,1	4,9	10,6	22,9	45,6	35,7	37,5	25,8	23,9	28,9	18,9
	+/-	24,2	21,0	30,7	20,8	27,5	30,6	17,7	20,9	22,2	25,5	24,6
Блокада (припинення торгівлі та постачання) окупованих територій	+	40,0	56,5	40,5	50,4	23,4	21,1	34,3	41,1	38,3	38,2	43,7
	-	37,3	16,8	30,6	28,1	56,2	54,3	56,3	34,4	42,9	38,9	30,1
	+/-	22,7	26,7	28,9	21,5	20,3	24,6	9,4	24,5	18,8	22,9	26,2
Повернення права на відновлення ядерного статусу України	+	40,8	50,3	36,7	48,6	35,4	27,2	32,1	47,9	43,7	38,7	40,4
	-	31,3	19,7	32,3	25,6	30,4	42,9	52,1	34,4	32,8	32,5	28,7
	+/-	27,9	30,0	30,9	25,8	34,2	29,9	15,8	17,8	23,5	28,8	30,9
Заміна Мінсько-Нормандського переговорного формату на Будапештський	+	35,4	42,2	26,8	33,2	25,4	25,1	45,3	59,5	45,9	30,9	30,7
	-	15,6	8,3	11,5	19,5	21,5	25,3	16,7	13,5	15,1	17,1	14,3
	+/-	49,0	49,4	61,8	47,2	53,1	49,6	38,0	27,0	39,0	51,9	55,0
Забезпечення українській мові статусу єдиної державної	+	54,0	78,4	59,8	63,7	34,7	37,6	34,5	46,6	50,3	51,3	60,5
	-	21,3	3,8	7,3	16,6	38,4	27,1	48,3	20,9	29,6	21,3	13,4
	+/-	24,7	17,8	32,9	19,7	26,9	35,3	17,2	32,5	20,0	27,4	26,1

Примітка: "+" – позитивне ставлення, "-" – негативне ставлення, "+/-" – нейтральне ставлення.

Отримано 18.06.18